

Multiculturele

Drie Amsterdamse liefdesgeschiedenissen

Bijna een kwart van de Amsterdammers huwt een bruid of bruidegom van andere etnische komaf. Gemengd trouwen? Een multicultureel sprookje! Dat klinkt romantisch, maar hoe liefdevol wordt de nieuwe, exotische partner ontvangen binnen de familie en in de stad? Wij gingen op zoek naar drie koppels van verschillende generaties in de Turkse en Marokkaanse gemeenschap, waar niet zo heel veel gemengd getrouwd wordt. En lieten ons meevoeren in hun liefdesgeschiedenissen.

sprookjes

De tragedie van Romeo en Julia over de onmogelijke liefde tussen twee jongelingen uit rivaliserende Italiaanse families is misschien wel het beroemdste voorbeeld van een gemengde relatie en tevens een hartstochtelijk pleidooi voor de romantische liefde. Hoeveel beren er op de weg ook zijn, een liefde zó sterk dat twee mensen daarvoor de groepsgrens overschrijden, is onverwoestbaar: "Tot de dood ons scheidt."

Historisch gezien was een gemengd huwelijk een verbintenis tussen twee geliefden van een verschillende stand of sociale klasse. Later, vanaf de 19de eeuw, gold het weinig bemoedigende gezegde: Twee geloven op één kussen, daar slaapt de duivel tussen. In het naar binnen gekeerde Nederland kreeg een Romeo een emmer water over zich heen als hij onder het raam stond van een Julia uit een andere zuil. Bij wijze van spreken dan, meestal...

De ontkerkelijkking in de jaren zestig van de vorige eeuw en de instroom van niet-westerse migranten deden dat beeld snel kantelen. Een menging van

culturen was onvermijdelijk. Een gemengde relatie is een liefdesrelatie die de maatschappelijke scheidslijnen overbrugt die op dat moment in de samenleving er het meest toe doen, zo vat de Stichting LovingDay. NL het verschijnsel samen. De stichting is een platform voor onderzoekers en andere geïnteresseerden in gemengde relaties en gezinnen in Nederland. De Romeo's en Julia's van nu heten Mohammed en Anja of Wouter en Dunja. Slechts 11,2% van de Marokkaanse en Turkse mannen in Amsterdam en 8,2% van de Marokkaanse en Turkse vrouwen trouwt buiten de eigen groep, meldde het gemeentelijke bureau Onderzoek, Informatie en Statistiek in 2013. Veel minder dus dan het kwart Amsterdammers gemiddeld. De verschillen westers/niet-westers en moslim/niet-moslim lijken moeilijk(er) overbrugbaar. Maar wie zijn ze dan, die Romeo's en Julia's? Die uitzonderingen? Wie gaan de weerstand en conflicten niet uit de weg en vooral hoe? Hoe treden deze stellen de vooroordelen en de soms weerbarstige buitenwereld tegemoet?

'Nederland is groot genoeg als we allemaal een stukje opschuiven'

'Leven en laten leven' is het geheim van Ali (75) en Wilna Dag (68), die dit jaar hun 50-jarig huwelijk vieren. Ze vormen veruit het oudste stel van de drie. Ali, geboren in Ankara, hoorde in 1963 bij de eerste 57 Turkse gastarbeiders die naar Nederland kwamen om bij Ford te werken. Ze hebben twee kinderen, een zoon van 48 en een dochter van 45, en twee kleinkinderen. Wilna is geboren in Amsterdam en opgegroeid in de Mercatorbuurt. Later verhuisde haar familie naar de Hofmeyrstraat in Transvaal, vlak bij de spoordijk, waar ze Ali ontmoette.

Toen de 16-jarige Wilna langs de spoordijk haar hond uitliet en de 23-jarige Ali zag lopen met het hondje van zijn hospita, was ze meteen verkocht. Ze kon haar ogen niet afhouden van de opvallende verschijning met zwarte kuif en strak in het pak: "Het was een blikseminslag." Ali Dag was nog niet zo lang in Nederland. Als puntlasser was hij geworven om bij Ford te komen werken. Op 25 oktober 1963 stapte hij met één koffer en vier dollar op zak het vliegtuig in. Zijn plan was snel rijk te worden en na twee jaar terug te keren naar zijn familie. "Het regende toen ik op Schiphol aankwam. Ik had het koud in mijn dunne pak, maar het welkom was warm. We kregen een rondrit door de stad, legden een krans bij de Dam en werden in Krasnapolsky met hapjes en drankjes ontvangen."

▲ Ali is amper te zien, daar helemaal boven aan de vliegtrap, maar hij is het echt. Hij maakte deel uit van de eerste groep Turkse gastarbeiders die (op 25 oktober 1963) naar Nederland kwam om bij Ford te werken.

Daarna werd hij met de collega-gastarbeiders naar kamp Tussenhaven aan de IJdijk vervoerd, waar hij woonde in barakken. “Dat was niks voor mij. Ik wilde niet tussen de Turken zitten, maar Nederlanders ontmoeten en de taal leren.” Via een Nederlandse collega vond hij een kosthuis aan de Tugelaweg. Twee straten bij Wilna vandaan. Nog steeds heeft ze het inmiddels vergeelde Turks-Duitse woordenboekje

waarmee ze haperend en stuntelend het eerste contact legden. “Laat die jongen maar boven komen’, zei mijn moeder. Ze wilde niet dat ik met hem op straat rondhing. Ik was hun enige dochter. Ze wilde mij een beetje in het zicht hebben en hem uit het zicht van de burens houden.”

Blocnote

Ali kwam bijna elke avond langs. Op een blocnote wisselden ze Turkse en Nederlandse woorden uit. Ali: “Grammatica heb ik nooit geleerd.” Wilna: “Tijd voor een taalcursus had hij niet. Om zijn ouders te onderhouden in Turkije had hij een dubbele baan. Van zeven tot vijf was hij lasser en van zes tot half negen schoonmaker. Onze kinderen hebben hun vader nooit werkloos op de bank zien zitten. Dat was ook onze mores. Niet in je bed blijven liggen. Geen schulden maken. Geen brood weggooien waar hard voor gewerkt was.”

Toen Ali zijn Amsterdamse liefde voor het eerst aan zijn familie voorstelde in 1965, het jaar dat ze gingen trouwen, was Wilna echt een bezienswaardigheid. Ali: “Lang blond haar, blauwe ogen. Iedereen kwam kijken. ‘Wat een mooi meisje’, zeiden ze. Ze waren blij voor mij.” Wilna werd hartelijk ontvankelijk, maar ze

vond het niet erg weer terug te keren naar Amsterdam. “Als ik daar had gewoond, hadden we een heel ander leven gehad. In zijn familie leven de mannen en vrouwen meer gescheiden. Dan zou Ali in het koffiehuis zitten te kaarten en was ik de hele dag met alle vrouwen aan het bakken en koken. Dat is niks voor mij. Ons eten is in een half uur klaar.”

Heimwee

De jonggehuwden betrokken een kleine woning op een hoog-achter in de Gerard Doustraat en bouwden hun eigen Nederlands-Turkse wereld op. Boerenkool met biefstuk, zeg maar, niet met gerookte worst. Wilna: “We waren heel erg in ons eigen huis, in onze eigen cocon. In de stad kwamen we eigenlijk niet. Je ziet nu programma's met provo's. Die heb ik compleet gemist.” Toen de Dags verhuisden naar een vierkamerwoning in de Fagelstraat keken de burens met scheve ogen aan. “‘Er komt een buitenlander wonen en onze dochter kan geen woning krijgen’, hoorden we via via. Later heb ik contact met ze gezocht en gezegd: ‘Uw dochter is niet getrouwd. Wij zaten al vijf jaar op een klein woninkje met twee kinderen. Het was tijd om door te schuiven.’”

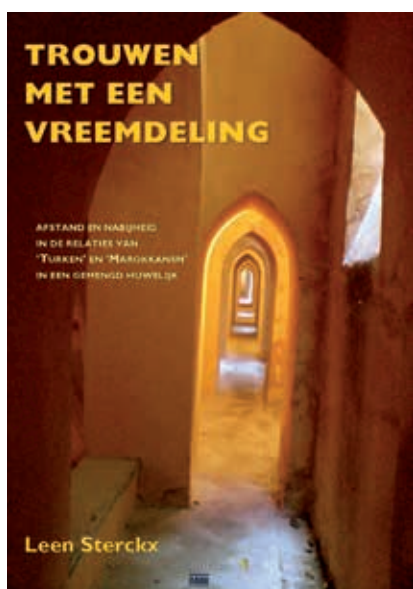
Nu wordt er meer openlijk gepraat over vreemdelingen, valt haar op. “Dat komt maar allemaal hier

naartoe om de zakken te vullen’, hoor ik dan. Ik denk dan: Nederland is altijd al een land geweest waar vluchtelingen terecht konden. Er zullen ook wel gelukszoekers tussen zitten, maar iederéén beweegt toch. Wij reizen ook allemaal de wereld rond. Nederland is groot genoeg als we allemaal een stukje opschuiven.”

Wilna en Ali zijn geen groepsmensen, maar het liefst met z'n tweeën. Ali: “Haar geluk is mijn geluk.” Wilna: “Hij is mijn eerste en enige liefde.” Het enige wat Ali alleen doet, is naar de moskee gaan op vrijdag.

“Laat die jongen maar boven komen’, zei mijn moeder”

Wilna: “Dat is toch geen uitje?” Inmiddels woont Ali langer in Amsterdam dan in Turkije. “Als ik op wintersport naar Oostenrijk ga, krijg ik vragende blikken van andere Turkse mannen in de moskee. ‘Waarom ga je niet naar Turkije? Naar je familie?’ Maar ik wil ook weleens wat anders en hou van mijn vrijheid. Na twee weken familiebezoek word ik kriegelig en krijg ik heimwee, wil ik terug. Ik ben Amsterdamer geworden.”

TROUWEN MET EEN VREEMDELING

Gelukkig is het op de gemengde huwelijksmarkt anno 2015 niet zo dramatisch gesteld als in Shakespeare's vertelling, stelt de sociologe Leen Sterckx ons gerust. Wel zijn er nog een hoop mythes te ontrafelen over gemengde huwelijken. En dat doet ze in haar proefschrift *Trouw met een vreemdeling. Afstand en nabijheid in de relaties van 'Turken' en 'Marokkanen' in een gemengd huwelijk*, dat vorig jaar oktober is verschenen (Universiteit van Amsterdam). Het Romeo-en-Julia-verhaal is een uiterste, maar het multiculturele sprookje ook, nuanceert ze. Wil een gemengd huwelijk slagen, dan moet het stel sterk in de schoenen staan, vooroordelen bevechten, verschillen verdoezelen. Eigenlijk moeten ze bereid zijn een levenslange tolkenrol te vervullen. Sterckx: “Je kunt zelf wel flexibel zijn, maar zodra er kinderen komen, spelen de culturele verschillen toch weer op. Welke culturele of religieuze waarden geef je ze samen mee? In elke levensfase moet een stel hun huwelijk opnieuw ijken. Die zoektocht houdt nooit op. De slagingskans is het grootst als ze aan de buitenwereld laten zien dat de verschillen overbrugbaar zijn.” Ze baseert haar bevindingen op interviews met 28 Marokkaans-/Turks-Nederlandse stellen die ze jarenlang heeft gevolgd. Het idee dat deze koppels de voortrekkers zouden zijn van de multiculturele samenleving, vindt ze een naïeve gedachte van beleidsmakers en wetenschappers. “Dan leg je een te zware verantwoordelijkheid op stellen die al genoeg op hun bord krijgen door de cultuurverschillen waar ze tegenaan lopen. Deze koppels zijn geen wegbereiders, maar blijven uitzonderingen. Ze komen daardoor eerder los te staan van de groep dan dat ze een voorbeeld vormen. Als hun relatie stukloopt zijn hun verhalen voedingsbodem voor Romeo-en-Julia-achtige tragedies.”

‘Sluit je niet op in wat je bent, het gaat om wie je bent’

Het jongste koppel van dit drieluik heeft trouwplannen – het liefst deze zomer – en woont al min of meer samen in zijn kleine woning in de Amsterdamse Pijp. Officieel woont zij nog in Almere, waar veel PVV-aanhang zit. Hij is Jaap (30), geboren in Alkmaar, opgegroeid in het Noord-Hollandse Stroet. Zij is Samira (34), geboren in het Marokkaanse Tanger. Anderhalf was ze toen haar ouders naar Nederland trokken. Beiden volgden ze de lerarenopleiding maatschappijleer aan de Hogeschool van Amsterdam. Hij werkt als ROC-docent, zij is sociaal werker. Om hun anonimiteit te waarborgen, geven de twee liever geen achternaam.

S

Samira en Jaap ontmoetten elkaar tijdens een studiereis in 2007 naar Istanbul. Eigenlijk was er al gelijk een klik bij de bagageband op het vliegveld van de Turkse metropool. In Istanbul weken ze niet van elkaars zijde. Toch zette Samira er na een paar maanden vrij abrupt een punt achter. “Ik was toen nog een stuk jonger en bang voor de confrontatie met mijn ouders. Ik wist mij er geen raad mee. Mijn familie woont in Haarlem. Dat is een relatief kleine stad met twee moskeeën waar iedereen elkaar ontmoet. Ik wist dat Jaap niet geaccepteerd zou worden.” Tegelijkertijd wist ze ook dat ze niet op het voor haar uitgestippelde pad wilde lopen. “Als kind hechtte ik al minder aan het gemeenschapsgevoel. Ik ging niet met de stroom mee en was allergisch voor sociale controle.”

Samira vergat Jaap niet en zocht vijf jaar later opnieuw contact. Jaap was verbaasd en benieuwd, maar koesterde geen enkele verwachting. De vonk sprong opnieuw over. Jaap: “Na een half jaar stelde ik Samira voor aan mijn ouders en er was gelijk een

klik. Dat ik niet welkom ben bij haar thuis vat ik niet persoonlijk op. Het gaat niet alleen om de vader en moeder, maar om de hele gemeenschap.”

Identiteit

Samira heeft moeite met de afwijzing, het drukt op haar. Ze houdt van Jaap, hij is de man voor wie ze kiest. Door te trouwen hoopt ze serieuzer te worden genomen. “Mijn ouders vonden me altijd al te zelfstandig. Ik ging studeren, op mezelf wonen.” Ze verloor de grip op hun oudste dochter. “Mijn moeder wilde er niks van weten dat ik op een man verliefd was van buiten de eigen gemeenschap, met een andere religieuze en culturele achtergrond.

‘Alleen de mensen die ik goed ken en vertrouw vertel ik over onze relatie’

Ze heeft zelfs nog geprobeerd mij te koppelen aan iemand anders. Ik ontplofte. ‘Volgens mij heb ik je verteld over Jaap’, riep ik. Maar dat gesprek had volgens haar nooit plaatsgevonden. Inmiddels heeft mijn moeder er minder moeite mee dan mijn vader. Ze begrijpt dat het meer is dan een bevlie-

ging. Het contact loopt nu via haar. Mijn vader wil mij niet verstoten, maar hij wil er ook niets mee te maken hebben.”

“Vermoeiend”, noemen ze het. De ongevraagde adviezen van mensen, de bevooroordeelde commentaren. Jaap: “Ik liet een keer mijn baard staan en collega's van het ROC dachten meteen dat ik een religieus motief had. Het verbaasde me, dat soort bekrompen reacties van hoogopgeleide mensen.” Samira: “Soms is het een gebrek aan kennis. Alleen de mensen die ik goed ken en vertrouw vertel ik over onze relatie.” Ze denkt dat Amsterdammers wel verdraagzamer zijn dan de mensen in Almere. “Be-

volkingsgroepen staan hier niet tegenover elkaar.” Jaap: “Ik vind het wel zorgwekkend hoe gescheiden van elkaar mensen leven. In mijn klas heb ik jonge Marokkaanse meiden zitten die zó bezig zijn met hun eigen identiteit dat ze geen oog hebben voor de buitenwereld.” Samira: “Ik belijd mijn geloof op mijn eigen manier en zal mijn kinderen ook bepaalde waarden willen meegeven uit mijn opvoeding. Je kunt niet zomaar je identiteit inruilen. Maar ik ben in de eerste plaats mens, dan pas christen, moslim of jood. En ieder mens heeft behoefte aan liefde, erkenning en genegenheid. Sluit jezelf niet op in wat je bent, het gaat erom wie je bent.”

Loving Day.nl

LOVING DAY

Jaarlijks op 12 juni staan gemengde relaties en gezinnen centraal in Nederland. Loving Day 2015 stond in het teken van beeldvorming. Hoe ontstaat die en hoe werkt die door in het leven van betrokkenen? Deze Nederlandse viering is geïnspireerd op het Amerikaanse initiatief Loving Day; de jaarlijkse viering van de ongrondwettigverklaring van interraciale huwelijksverboden op 12 juni 1967 in Amerika. Meer informatie: www.lovingday.nl.

‘Ik mis de nieuwsgierigheid naar de ander’

Burcin Imamoglu en Max van Engen gaven elkaar in 2001 het jawoord in Amsterdam. Zij (39) is geboren in Londen, getogen in Ankara en werkt als merchandiser. Hij (46) is geboren in Delft, zoon van een Indische moeder en een Hollandse vader en directeur Wonen bij de gemeente Amsterdam. Ze hebben een zoonje Mert (3) en wonen op IJburg aan de waterkant.

Het was in een openluchtdisco aan de zuidkust van Turkije waar Max en Burcin elkaar in de zomer van 1996 voor het eerst ontmoetten. Hij sprak haar in het Engels aan. Zij begreep hem niet en zijn kans leek verkeken. Maar hij liet zich niet ontmoedigen en probeerde het de volgende avond weer. Nu sprong de vonk wél over. Eenmaal terug in Amsterdam wist Max: dit is niet zomaar een vakantie liefde. Elke dag belde hij haar en schreef hij een brief. Hij gaf een vermogen uit aan de PTT. Het was het pre-internet-tijdperk.

Burcin had haar reserves. Ze studeerde voedings-technologie in Ankara, leidde een vrij bestaan en

had geen zin om dat op te geven voor een prins op het witte paard uit een ver klein land. Maar Max kwam meerdere keren langs, het avontuur lonkte en ze werd steeds verliefder. Toen ze in het voorjaar van 1997 voor het eerst drie weken naar Amsterdam kwam, hing er optimisme in de lucht. Max: “We waren stapelverliefd. Overdag gedroegen we ons als toeristen. 's Avonds wijdde ik Burcin in de Indische keuken in. En 's nachts waren we te vinden in de Roxy, de iT en de Mazzo.”

Gesetteld

Max had een baan en Burcin studeerde, dus lag Amsterdam meer voor de hand als vestigingsstad dan Ankara. Max: “In Turkije verwachtten we weinig acceptatie. Een Turks meisje met een jongen uit Europa was verre van normaal, ook al werd ik warm onthaald door haar familie en vrienden.” Maar als moderne, hoogopgeleide Turkse vrouw bleek Burcin in Amsterdam ook geen vanzelfsprekende verschijning. “In sommige Turkse winkels kregen we afkeurende blikken”, weet ze nog. “Ik verbaasde mij over het grote aantal lager opgeleide Turken dat in Nederland is neergestreken. Ze wonen zó in hun eigen kring. Ik had geen behoefte om erbij te horen.”

Waar hoorde ze dan wel bij? Amsterdam was in de winters koud en grijs, ze kende nog maar weinig mensen en miste Turkije, het land waar haar moeder en oma woonden. Het contact met haar schoonfamilie vormde niet direct een hartverwarmende compensatie. Max: "Mijn moeder, die nota bene zelf Indisch is, en mijn zus reageerden aanvankelijk erg geserveerd. Mijn zus had vanwege haar werk in die tijd veel te maken met eerwraak. Mijn moeder vertrouwde het daarom niet meteen."

Inmiddels voelt Burcin zich wel gesetteld. Max lacht: "Ze heeft meer vrienden dan ik." Burcin: "Na mijn studie International Fashion Management aan de Hogeschool van Amsterdam heb ik voor veel internationale bedrijven gewerkt. Ik ben een wereldburger geworden en maak me niet meer zo druk om wat de ander denkt."

Kavel vrij

Zij is een wereldburger, maar is Amsterdam wel een wereldstad? Max: "Amsterdam is verre van geïntegreerd, vind ik. We leven langs elkaar heen. Dat zie je al op onze eigen dijk. In dit rijtje zitten de duurdere koopwoningen met bijna alleen maar witte bewoners. Veel burens in de socialehuurwoningen achter ons hebben een allochtone achtergrond, we zien ze nauwelijks op de dijk. Er is achter nog één kavel vrij. Laatst vroeg iemand mij: 'Jij bent toch directeur Wonen, dan weet je vast of daar ook socialewoning-

bouw komt. Hopelijk kunnen we voorkomen dat we nog meer van dit soort mensen in onze achtertuin krijgen.' Ik wist niet wat ik hoorde."

Burcin: "Ik zie beide kanten wel. Het misbruik van uitkeringen door allochtonen; vrouwen die worden lastiggevallen. Ik snap dat Nederlandse mensen zeggen dat het genoeg is. Ik vind: leer de taal, zorg

"Ik krijg nog steeds fronsende blikken. 'Ben jij met een Turkse?'"

dat je een goede opleiding volgt." Max: "Ik mis de nieuwsgierigheid naar de ander en de openheid. Ik krijg nog steeds fronsende blikken. 'Ben jij met een Turkse?' Ik ga daar niet op in. Ze moesten eens weten hoe mijn relatie met een Turkse mijn leven heeft verrijkt. Tegelijkertijd moeten wij erkennen dat we een Turkse jongensnaam hebben gekozen voor onze zoon die past bij mijn Nederlandse achternaam. En bij de keuze voor een lagere school hebben we gekeken of deze niet als 'zwarte' school wordt gezien. Het gaat dus niet alleen om tolerantie, maar ook om hoe kansrijk je kunt zijn gezien je afkomst en achtergrond." ●

KATJA KREUKELS IS JOURNALISTE.